

що згодом переросла в тотальний наступ. В Україні це почалося в 1925 р., з приходом на посаду першого секретаря ЦК КП(б)У Л. Кагановича. Першими це відчували на собі керівники державних органів, потім боротьба розгорнулася вже проти всього народу.

У колекції україномовних видань нашої бібліотеки зберігається 158 книг періоду українізації. Це, зокрема, друге видання «Збірника найкращих українських пісень» (К., 1923), книга В. Короленка «Серед лихих людей» (К., 1923) та ін.

Вищезгадана колекція значно збільшилась із здобуттям Україною незалежності, зокрема, за рахунок книг, надісланих українською діаспорою з різних куточків світу. Завдяки цьому фонд поповнився творами видатних історичних діячів та письменників, які не друкувались та були забороненими в СРСР. Це дослідження з історії Західноукраїнської Народної Республіки, Української повстанської армії, Україн-

ської православної церкви, твори видатних українських істориків, письменників, політичних діячів, наприклад, В. Липинського, М. Хвильового, В. Барки, В. Винниченка, Є. Маланюка, П. Григоренка, Є. Коновальця та ін.

Значне поповнення фонду україномовних видань відбулося в 2008 р., коли, згідно з двосторонньою Угодою про співробітництво між Кіровоградською ОУНБ ім. Д. І. Чижевського та Канадським товариством приятелів України (осередок у м. Торонто), в нашому закладі відкрився Канадсько-Український бібліотечний центр.

Сьогодні ОУНБ ім. Д. І. Чижевського дуже зважає на підходять до формування своїх фондів, особливо україномовних видань, адже від цього залежить якість бібліотечних послуг, суспільне визнання та авторитет бібліотеки. ■

З ДОСВІДУ РОБОТИ

*Н. Петренко, заступник генерального директора
КЗК «Донецька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Н. К. Крупської»*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ ДОНЕЦЬКОЇ ОУНБ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

НА сучасному етапі розвитку бібліотеки, відповідно до вимог інформаційного суспільства, здійснюють своє технічне і технологічне переоснащення. Створюються автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи (АБІС), здійснюється реорганізація основних технологічних процесів. Повна автоматизація процесів бібліотечної роботи дає змогу підвищити її якість при скороченні виробничих витрат.

Сьогодні основним інформаційним ресурсом бібліотек залишається документний фонд, одним з основних засобів збереження якого є планова інвентаризація. Відповідно до наказу Державного казначейства України «Про внесення змін до Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ» № 311 від 02.09.2010 р., будь-яка бібліотека, незалежно від обсягу та цінності її фондів, зобов'язана проводити їх інвентаризацію «один раз у п'ять років або протягом п'яти років з охопленням інвентаризацією щорічно не менше 20 відсотків одиниць бібліотечного фонду із обов'язковим завершенням розпочатої інвентаризації цього майна в структурному підрозділі (у матеріально відповідальній особі) протягом тридцяти днів».

Загальний обсяг фонду Донецької ОУНБ ім. Н. К. Крупської становить 1 млн 612 тис. прим. Щорічні надходження документів до книгозбірні – близько 20 тис. прим. Для виконання наказу Держказначейства бібліотека щорічно має інвентаризувати 320,0 тис. прим. документів, а за комплек-

сними нормами часу на інвентаризацію одного документа встановлено 7 хв. 18 сек. Отже, для виконання унормованого наказом обсягу робіт потрібно 38 933 години, що дорівнює річному фонду робочого часу 21-ї штатної одиниці. Тобто 1/5 частина всього бібліотечного персоналу протягом року має займатися лише інвентаризацією документів. Якщо застосовувати традиційну технологію, виконати зазначений наказ просто неможливо.

Майже 15 років Донецька ОУНБ ім. Н. К. Крупської використовує систему автоматизації бібліотечних процесів «Університетська бібліотека» (UniLib), яку розробила група вчених Харківського національного університету внутрішніх справ. АБІС UniLib дозволяє автоматизувати процеси комплектування, обробки, у т. ч. здійснювати штрих-кодування документів, створення електронного каталогу (на 01.01.2012 р. його обсяг становив 665,5 тис. бібліографічних записів) тощо.

У 2011 р. з метою вдосконалення процесу планової інвентаризації документного фонду структурних підрозділів бібліотеки було запроваджено технологічні розробки відділу автоматизації бібліотечних процесів з використанням можливостей АБІС UniLib. Спочатку інноваційну методику застосували для інвентаризації фонду відділу міського абонементу, який нараховує більше 100 тис. прим. документів на традиційних та електронних носіях.

Інвентаризація бібліотечних фондів здійснюється з метою забезпечення достовірності даних обліку

шляхом зіставлення їх із фактично наявністю документів у фонді. Для того щоб скоротити витрати часу та модернізувати цей процес, було прийнято рішення про використання при інвентаризації ручного сканера, який ідентифікує штрих-коди на документах.

Прилад у дії

Відомо, що існують новітні моделі таких сканерів із накопичувачем, що зберігає у своїй пам'яті зчитані штрих-коди. При підключенні сканера до комп'ютера є можливість зберігати ці штрих-коди на його жорсткому диску. На жаль, на той час бібліотека не мала можливості придбати такий сканер, тому співробітники відділу автоматизації бібліотечних процесів вирішили замінити його звичайним ручним сканером, підключеним до ноутбука (див. фото).

Мобільність такого приладу дозволила використовувати його безпосередньо у книгосховищах. За таких умов співробітники відділу міського абонементу здійснили облік наявного фонду, не відходячи від книжкових полиць, що дозволило уникнути зайвих працевитрат, зекономити час на рутинних процесах.

Єдиним недоліком стало те, що ноутбук може працювати без підзарядки лише 3 години.

Використовуючи описані можливості АБІС UniLib, шляхом SQL-запиту з бази електронного каталогу відповідно до сигли зберігання було експортовано списки книг відділу міського абонементу. А пристосування безкоштовної програми xStarter до вимог обліку бібліотечного фонду дало змогу автоматизувати власні унікальні операції з пошуку інвентарного номера документа у списку бібліографічних записів з бази електронного каталогу.

Для того щоб програма знайшла бібліографічний запис документа, кожний співробітник відділу створював власний журнал, в якому і відбивалися ці записи. Програма xStarter дозволяє автоматично розмістити їх у журналі за інвентарним номером (див. рис.).

Ретроспективна частина фонду відділу міського абонементу (майже 25%) не мала штрих-кодів, але додаткові налаштування програми xStarter дозволили в ручному режимі робити запит на такі документи. Якщо книга не була внесена до бази електронного каталогу, в журналі ставили примітку – «немає в базі».

Якщо документ було видано користувачеві, його також можна було знайти за допомогою SQL-запиту: дізнатися, хто і коли видав із зазначенням бібліографічного опису. Це дозволило

одночасно виявити помилки в оформленні видачі документів та читацьку заборгованість.

Важливим аспектом є те, що під час створення журналу вказувалася дата, час створення та ім'я виконавця. Це дало змогу контролювати процес інвентаризації та підвищувати персональну відповідальність. Журнал після закінчення роботи автоматично формувався у форматі *.txt. Усередині журналу записи розташовувалися за принципом зростання інвентарних номерів із зазначенням автора, назви, року видання, шифрів зберігання та номера запису в базі електронного каталогу. Після створення журналу фактичної наявності документів його роздруковували для подальшого встановлення відповідності документів обліковим даним.

Отже, апробований спосіб має суттєві переваги. Визначальним фактором стало те, що дана методика дозволила провести інвентаризацію, не зупиняючи процесів обслуговування користувачів бібліотеки. Також це дало можливість достовірно виявити обсяг документів, відомості про які не внесено в електронний каталог бібліотеки. Щодо часу, витраченого на цей процес, то з використанням традиційної технології співробітникам відділу міського абонементу на інвентаризацію 103 469 пр. необхідно було б витратити 12 588 годин, тоді як при застосуванні автоматизованої технології було витрачено лише 2 976 годин, що дозволило вивільнити 76,4% робочого часу.

Таким чином, завдяки використанню технічних можливостей бібліотеки та програмних продуктів було оптимізовано процес інвентаризації документного фонду Донецької ОУНБ ім. Н. К. Крупської. Досвід цієї роботи показав, що в умовах автоматизованої технології необхідно опановувати нові знання, які за рахунок чіткого системного підходу до виконання традиційних технологічних процесів сприятимуть підвищенню якості бібліотечної роботи та мінімізації витрат робочого часу.

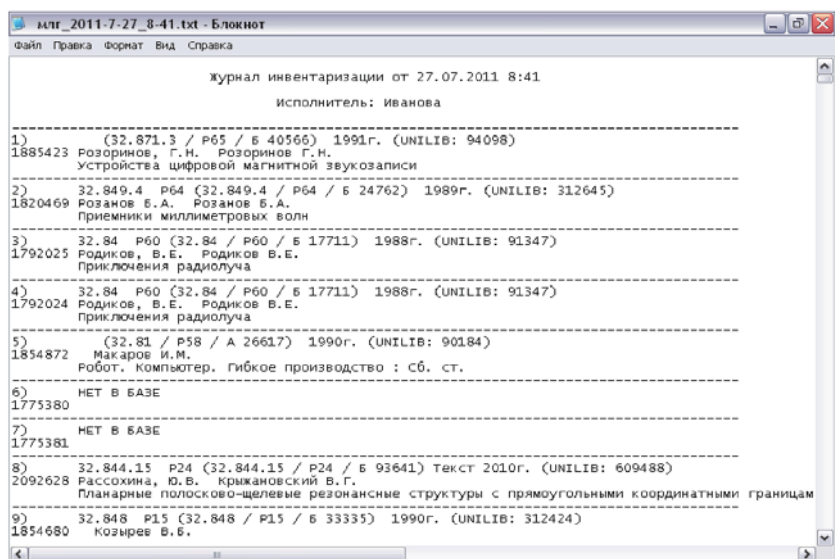

Рис. Інтерфейс журналу інвентаризації